

KATON HATÁRSZÉK GAZDASÁGI
FÜR MITTEL-EUROPA
BERLIN No. 15.
chische str. 3.

UJ

KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

A munka gondolata

Glasner Móse találkozott Jorga Mihlóssal. A találkozás nem valami meghatározott földrajzi helyen és nem is ugyanegy időben történt. Glasner Móse Besztercén volt, Jorga Miklós Bukarestben. Glasner főrabbi tegnapelőtt, Jorga professzor pedig két hónappal ezelőtt mondta el a zsidó népről való gondolatait. És itt, a gondolatok időtlen és tértelen területén találkozott egymással a nagyszerű zsidó lelkipásztor és a kitünő román tudós. Más-más szavakkal csaknem ugyanazt a gondolatot fejezték ki. Ime, a gondolat Jorga tanár fogalmazásában: „Lehetetlen, hogy olyan egyoldalú gazdasági elhelyezkedés mellett, mint a miylenben ma a zsidó nép nagy része él, nemzeti megújulás végbemehessen. Ha újra nemzeté akar lenni, vissza kell térnie a természetes népi élethez. Csak a természettel való közvetlen kapcsolat teremtheti meg a nemzeti életet.” Glasner főrabbi ugyanezt így koncipálta meg. „Tanítsuk gyermekeinket mesterségre. A talmud mondja: aki nem fogja mesterségre fiát, utonállásra tanítja. Erős nemzedéket, dolgozót, a termelésben kedvét találót, izmosat és egészséget kell nevelni. A munka jegyében történjen a zsidóság nevelése, a munkát írjuk fel zászlónkra!” Lesznek talán olyanok, akik árnyalatkülönbségeket fedsznek fel a bukaresti és a besztercei szavak között. De a különbségek a különböző szavak természetéből folynak. Minden szónak más a helyzeti értéke, az érzékető ereje és más a hangulati velejárója. A gondolatnak ép az a természete, hogy ezerféle képen is ki lehet fejezni s nem csak különböző nyelveken, egy nyelven is másként fejezi ki az egyik ember, mint a másik.

Annak idején, amikor Jorga nyilatkozott az Uj Keletnek, mi ezen a helyen foglalkoztunk nyilatkozatával. Egnemely megállapítását fémjelítettük, másokról megállapítottuk, hogy a próbát nem bírják. Az idézett mondatokról azt írtuk, hogy a zsidó nemzeti gondolat ép a felsorolt hibákat akarja megváltoztatni. Forradalmosítja, — békés nemzeti forradalom ez — a gúnydét és alázatos tömegéket, visszavizsi őket a természetes népi élethez, megteremti számukra a gazdasági élet sokféleségének a lehetőségét, az egyoldalú kalmarkodás gondolat-köréből az iparos és földműves-pályára szorítja őket, mert nagyon jól tudja, hogy csak a természettel való közvetlen kapcsolat teremti meg a nemzeti életet. Mindaz, amit Jorga hibáztatott, amit egyoldalú gazdasági elhelyezkedésnek mondott, ugyanazt mi magunk is hibáztatjuk. Mi magunk küzdünk a leginkább az egyoldalúság ellen és Glasner Móse, aki a zsidó gondolatot meg hirdetni, ott markolja meg a problémát, ahol az életnedvek szivja magába. Nekünk a foglalkozások új orientációja a nagy zsidó probléma, ezerféle elágazó gyökere, amelynek erősen kell belekapaszkodnia az idő talajába, hogy a törzs eljen, egészséges legyen és kiterjedélyesedjen. Sokágy gyökere ez a mi fennmaradásunk nagy kérdésének. Ez az elstanyult nép regenerációja, ez a sokoldalúság, ez az improduktív pályák produktívva tétele; ez a belső egészség és végső sorban az egész népnek alkalmassá tétele arra, hogy a nemzeti munkában s az ország felépítésében résztvegyen.

Igen, mi erős parasztoakat akarunk nevelni, jó iparosokat, izmos kovácsokat, munkásokat, matrözöket, vasutasokat, ácsokat, hi-

dászokat, kötöröket. Kicsiben már meg is kezdtek. Az a néhány százezer utörö, aki Palesztinában dolgozik, bizonyosága, hogy mi produktív munkásai akarunk lenni az emberiségnek. Kereskedők, házalók, hivatalnokok és lateinerek fiai, akik különböző egyetemeken szereztek diplomát, odakünn azzal kezdik az utörést, hogy fekete pápaszemmel a szemükön az országut szélére ülnek és török a követ. Utakat építenek. Aztán lecsapolják a mocsarat, kiszedegek az elkövesedett földből a kötörmelékeket, házakat építenek. Nincs az a munka, amit megalázónak tartanának. Ők jól tudják, hogy csak így épülhet fel az ország, csak így izmosodhatnak meg márol-holnapra a fiuk, akiknek ősei századokon át romlottak és göthösödtek. Ez azonban nem

elég nekünk. Nem elég, hogy odakünn változik meg mintegy varázsütésre az egyoldalúan képzett zsidó, itt is meg kell változnia márol-holnapra. Nekünk Palesztinában nem a munka lelkes inasaira van szükségünk, akik tapogatóznak és tanulnak és idővel a munka ezermestereivé válnak: szakképzett munkásokat akarunk minden téren. Igaz, hogy ehhez nemcsak a zsidóság akarására van szükség, de a befogadó államok egész más irányu politikai felfogására is. De egyelőre meg fogunk elégedni a zsidóság erős elhatározásával. Ha mi akarjuk, holnapra képzett kertészeink vannak, tanult földműveseink, jó elméleti és gyakorlati gazdáink, munkásaink, mérnökeink, építészeink és a vád, hogy egyoldalú gazdasági életet élünk, ki se mondható többé.

A népliga alelnöke a zsidókérdésről

Beszélgetés Mr. Dickinsonnal

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Tegnap számunkban megírtuk, hogy Mr. Dickinson, a népliga-egyesületek szövetségének alelnöke Kolozsváron tartózkodik. Mr. Dickinson tegnap délelőtt fogadta munkatársunkat, akinek a következőket mondta:

— A népliga jelenleg ötvenöt nemzetet képvisel. Célja az, hogy a nemzeti és emberi jogok tiszteletbentartását biztosítsa és újabb háborúnak elejét vegye. Ezért minden állam eseményeit a lehetőség szerint figyelemmel kísérik. Ha valahol a békét veszélyeztető konfliktusok keletkeznek, igyekszünk azt a helyszínen orvosolni és ezáltal a komolyabb baj kifejlődését megakadályozni.

— Hogyan szerez tudomást a néplig az ilyen konfliktusokról? — kérdezte munkatársunk.

— Részint közvetlenül megbízottaink útján, részint közvetve, bejelentések által. Ha valahol sérelem éri a nemzetiségeket, jogukban van, hogy panaszokkal a népliga titkárságához forduljanak, amely az ügyet megvizsgálja és

elintézi. Eddig azonban kevés ilyen eset történt, leggyakrabban maguk a kormányok igyekeznek helyrehozni a saját államukban előforduló hibákat.

— A zsidó nemzetiség ügyeivel foglalkozik-e a népliga?

— Mint minden nemzetiség, a zsidó is számot tarthat állandó érdeklődésünkre és támogatásunkra. Annak ellenére, hogy a népligában nincsen képviselése, (csak a geográfiai és külön alkotmányjogi nemzetek vannak képviselve) fejlődését figyelemmel kísérik és minden esetben, amikor hozzánk fordul, készséggel állunk rendelkezésére.

Mr. Dickinson tegnap több látogatást tett a romániai nemzeti kisebbségek kolozsvári képviselőinél. A népliga alelnöke eddig Nagyszeben, Brassót és Fogarast látogatta meg és Kolozsvárról még néhány más erdélyi városba utazik. Mr. Dickinson előreláthatólag csak szeptemberben tér vissza Genébe, ahol a népliganak ott megtartandó sorozatos gyűlésein fog résztvenni.

Uj választójogi törvény Lengyelországban

Varsó, aug. 1. (Damian.) A lengyel minisztertanács új választójogi törvényt dolgozott ki. Az új kerületi beosztás szerint a diétának 360 tagja lesz.

A görög-török háború

Páris, aug. 1. Az angorai hadijelentések szerint Kemal csapatai az egész front vonalán megállították a görögök offenzíváját. Naidghazi környékén a görög csapatok három napig heves harcban állottak a törökökkel. A harc a törökök javára dönt el, a görögöknek vissza kellett vonulniuk. A török jelentéssel szemben a görög hivatalos jelentés azt közli, hogy a görög csapatok az angorai fronton áttörték a törökök harcvonalát. A török hadsereg két részre szakadt. Egy másik görög hivatalos jelentés szerint az előkészített katonai hadműveletek még mindig nem értek véget.

A forrongó Albánia

Bazel, aug. 1. (Damian.) A Délszláv-sajtóiroda jelenti, hogy Albániában a felkelés nagy méreteket öltött, öt délszláv ezred parancsot kapott a beavatkozásra.

Megsemmisítik három cseh-szlovák képviselő mandátumát

Páris, július 30. A „Venkov” jelentése szerint a közigazgatási bíróság törvényesnek ismerte el a szlovenszói meghatalmazott miniszternek azt a határozatát, amellyel érvénytelennek mondta ki Surányi Lajos és Nagy kommunista és Tobier keresztény-szociális képviselők cseh-szlovák állampolgárságát. A képviselőház és a szenátus elnöksége a legközelebbi napokban az igazolóbizottság elé terjeszti a három képviselő mandátumának megsemmisítésére vonatkozó javaslatot.

Fiume sorsa

Róma, aug. 1. (Damian.) Az olasz kormány Jugoszláviával Fiuméről új tárgyalásokat fog kezdeni. A kamara külügyi bizottsága elfogadta Fiume város helyzetéről szóló jelentést Fiume keleti határa még nincs megállapítva. Az úléson La Toretta külügyminiszter hosszabb beszédet mondott, amelyben ismertette a fumei kérdést és ezzel kapcsolatban Olaszországnak Jugoszláviával való viszonyát. Kijelentette, hogy Jugoszláviával csakis abban az esetben vehetők fel a tárgyalások, ha a tárgyalásokba a fumei helyi kormányt is bevonják.

Ma kongresszusi delegátusválasztások

Gaster főrabbi és a cionizmus

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A Damian távirati ügynökség az alábbi temesvári keltezésű táviratot közli:

Gaster dr. londoni főrabbi, aki a londoni egyetemen a román nyelv és filológia tanára, tegnap Temesvárra érkezett, hogy előadást tartson a román nyelvről és irodalomról. Vasárnap délelőtt Gaster dr. meglátogatta a prefektust, akinek nyilatkozott a cionizmusról. Kijelentette, hogy szerinte a cionizmusba nem lehet politikát vinni és a cionizmus csak vallási vonatkozású lehet. A héber nyelv éppen olyan nyelv, mint a latin, vagy a görög. Latinul tanulnak ugyan, de magától értetődik, hogy a hétköznapi beszédben senkinek sem fogja a latin nyelvet használni. Ugyanez áll a héber nyelvre is és annak az iskolákban való tanítása csak időszerűség és időpazarlás. Mi csak francia, brit, vagy román állampolgárok lehetünk és nem szabad politizálnunk. Ezután a főrabbi ugyanazeket az elveket fejtegette a temesvári zsidóság előtt is. Gaster dr. szavaira Schück Bertalan temesvári ortodox főrabbi válaszolt. Megjegyezte, hogy azelőtt ő is cionista volt, de már két év óta nem az. A cionizmustól a cionisták vették el a kedvét. Délután Gaster dr. a román nyelv és irodalomról tartott előadást.

Ezzel a távirattal kapcsolatban temesvári tudósítónk a következőket jelentette telefonon:

A Damian-távirat merőben téves és könnyen alkalmas arra, hogy Gaster és Schück főrabbi kijelentéseit hamis megvilágításba helyezze. Tény az, hogy Gaster főrabbi hivatalos felkérésre jelenleg erdélyi előadó körúton van a legutóbb Temesváron tartott igen előkelő román közönség előtt érdekes előadást a román irodalom és kultúra fejlődéséről. Utján egy bukaresti egyetemi tanár kíséri a főrabbit. A hatóságok mindenütt — így Temesváron is — kitüntető melegséggel és tisztelettel fogadják. Gaster dr.-nak nagy érdemei vannak a román kultúra külföldön való ismertetése körül. Romániában születte és körülbelül negyven évvel ezelőtt hagyta el az országot az akkori nyomozó zsidóüldözések miatt. Hosszu ideig a külföldről is élesen támadta a román reakció és oligarchia antiszemita politikáját, de mindig megőrizte objektivitását és hangsúlyozta, hogy a román nép alapjában véve nem antiszemita. Éles és kérélyteletlen támadásai miatt annak idején sok ellenséget is szerzett magának a

román politikusok között. Gaster főrabbinak a háboru folyamán alkalmat nyílott beigazolni azt, hogy valóban nem ellensége a román népnek. Diplomáciai körökben jól tudják, hogy előkelő angol összeköttetései révén nem kis mértékben járult hozzá a Romániára legkedvezőbb békeszerződés létrejöttéhez.

Ami a cionizmushoz való viszonyát illeti, köztudott dolog, hogy dr. Gaster már Herzl Tivadar idejében az elsők között volt, akik a mozgalomhoz csatlakoztak. Evekkel ezelőtt fel-tűnést keltő röpiratot írt a cionizmusról és határozott állást foglalt a zsidó Palesztina mellett. Véleményét természetesen azóta nem változtatta meg, aminek legjobb bizonyítéka, hogy két évvel ezelőtt a sanremói békekonferenciáról visszatérő Weizmann és Szokolovot a Tóra-tekercsekkel kezében üdvözölte a londoni pályaudvaron. Mi sem áll távolabb a főrabbitól, minthogy akár opportunista, akár politikai okokból a cionizmus ellen nyilatkozzék. A Damian-jelentés annál kevésbé állja meg helyét, mivel Gaster dr., mint herzli cionista éppen a cionizmus politikai jelentőségét hangsúlyozta mindig, mert ez tulajdonképpen a herzli, vagy másnéven „politikai cionizmus” lényege. A zsidóság belpolitikai elhelyezkedése tekintetében pedig nem mondott mást, mint ami a cionizmus álláspontja, hogy a zsidó jó és hasznos polgára annak az államnak, amelyben él. A Schück főrabbinak imputált kifejezés egyenesen neveléses és a főrabbi személyére valóssággal sértő. Hogyan tehető fel egy komoly lelképásztorról, hogy egy, a zsidóság egész jövőjére kiható eszmétől kicsinyes személyi okok miatt elpártoljon. Aki két évvel ezelőtt cionista volt, az ma is cionista. Schück főrabbi sem változtatta meg elveit, ma is époly meggyőződéses és lelkes híve a mozgalomnak, mint két évvel ezelőtt volt. Tény, hogy hosszabb idő óta nem vesz aktív részt a temesvári Zsidó Nemzeti Szövetség vezetésében, de ennek távolról sincsenek elvi okai.

— Ferarini olasz aviatikus Romániáról. Rómából jelentik: Az „Epoca” című lap interjút közöl Ferarini aviatikus főhadnagytól, aki Turinből Bukarestbe s onnan Rómába repült. Az aviatikus el van ragadtatva a rendkívül meleg fogadtatástól, amelyben része volt és megállapítja, hogy Romániában nemcsak barátságot tapasztalt Itália iránt, hanem benső szeretetet. Dicséri a román aviatikusokat, akik megfelelő gépekkel felvehetnék a versenyt a legkiválóbb repülőekkel is.

Herzl

Írta és az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség szatmári helyiszervezetének valamint a szatmári Debórah zsidó leányegyesület Herzl emlékünnepeén fölolvasta:

Gizskalay János

Akkor csak sugva, rejtve szállt a szó
És nem volt ember sorsra lázadó.

Nem volt sehol kemény, bilincstörő kéz
És semmi, csak fásult belétörődés.

És nem volt hit, fölsíró és kemény
És nem volt vágy és nem volt már remény,
Mely önmagát távol jövőbe menti,
A Messiást is, már nem várta senki
Sem ébren és se prófétáló lázban:
— Mert senki sem hitt már a Messiásban.

Anyák futottak, s nem tudták minék.
Karjukra kapták csecsemőiket
S rémült szemük haláliszonyban égve
Rohantak vétek a nagy messzeségbe.
Mindent hová, — csak el, amerre út van
És a halál ott vágatott nyomukban.
Halál, halál, — egyik kezében éhség
Máskiban tartja gyilkosoknak kését
S hajtotta őket, úzte, egyre úzte
Tűzből a vérbe és vérből a tűzbe
És csak futottak a halál előtt
És karjukon a síró csecsemők
És nincs már út, — csak vér és pusztulás van
— És senki sem hitt már a Messiásban.

Akkor elnémult szájakon a szó
És nem volt ember, sorsra lázadó.
Nem volt sehol, kemény bilincstörő kéz
És semmi, csak fásult belétörődés.

Aki még élt, az élt és rettegett
És nem várt senki öklös teletket.
A férfikarból az erő kiszáradt
És mellükről lesorvadt az izom,
Szégyen volt élni, s adni ilyen árat:
S nem volt már szégyen, és nem volt iszony,
Csak mély szemek, üressen, tompán mélyek,
S az arcokon, a homlokokon a bélyeg,
Mely messze hirt elreiknek sorsát.

És hogy kiköpte őket minden ország
Nem feszítették végzet ellen vállat:
Ők visszacsúsztak, újra sorba álltak
S ez volt a férfi. — Csúszni, esni sárban
— És senki sem hitt már a Messiásban.

Akkor elnémult szájakon a szó
És nem volt ember, sorsra lázadó
S nem volt sehol kemény bilincstörő kéz
És semmi, csak fásult belétörődés.

A templomokban részlettek a vének
És torukon tompán bűgött az ének.
És karjukon, élve, mint a gyermek
A szent tekercs, az örök életű
És látták, hogy minden percben lepergett
A Tórából egy elpusztult betű
És perc után perc mulott hosszú sorba
S betű után betű hullott a porba
És multak, hulltak a betűk és percek
S a vének csak csókolták a tekercset.
S nem volt, ki fölsikoltson intő szóra:
Ti vének, vének, elpusztul a Tóra!
És nemsokára, miwe halni mentek,
Nem hagytok mást, csak üres pergamentet
A reszkető imáktól dohos házban.

— Mert senki sem hitt már a Messiásban.

Ma választják a cionista kongresszus küldöttét

Mindenki érvényesítse szavazati jogát

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A nagy akcióbizottságnak a XII. cionista világkongresszust megelőző értekezletei, amelyek most folynak Prágában, kis izelítőt nyujtanak abból, hogy milyen óriási horderejű kérdéseket kell majd a szeptember elején Karlsbadban összeülő kongresszusnak megtárgyalnia és megoldania. Ez a kongresszus közvetlenül az ismert palesztinai események után ül össze, olyan időben, amikor még a bevándorlást megszorító intézkedéseket nem helyezték teljesen hatályon kívül. Ezek a sajnálatos események mutatják, hogy sokkal nagyobb lendülettel, energiával és önfeláldozóbb aldozatkészséggel kell a honalapítás nagy munkájához fogunk. Ez a kongresszus van hivatva valóban zsidó országgá tenni ősi földünket, lefektetni szilárd alapjait az ország szociális felépítésének.

Minden ország zsidósága elküldi erre a kongresszusra követit, Erdély és Bánát képviselői is megjelennek, hogy érvényesítsék ország részük zsidó nemzetiségi lakosságának akaratát, ismertessék felfogásukat és felajánlják munkánkat és segítségünket a nagy műhöz. A képviselőknek megválasztása most folyik. Kolozsváron a Chevre Kadisa helyiségében (Szentlélek-u. 1.) működik a szavazatszedő bizottság, amely tegnap kezdte működését és még a mai napon délután kettőtől kilencig veszi át a szavazatokat. Szavazásra jogosult mindeki, aki ezidei sékelét lefizette. Az első napon nem jelentek meg a szavazók olyan tömegesen az uránál, mint az elvárható és kívánatos lett volna.

Felhasználjuk tartjuk hangsúlyozni és kiemelni morális jelentőségét annak, hogy minél tömegesebben járuljanak a szavazóurna elé az öntudatos zsidó szavazók. Minden ilyen alkalom seregszámlája egyben annak, hogy mekkora az érdeklődés a zsidó népi élet egyes megnyilvánulásai iránt. A most folyó szavazásnak ezenfelül nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani, mert zsidó jövőnk érdeke, hogy olyan férfiak képviseljék Erdély sokezer főt számláló zsidó népességét, akikben megvan a kellő lelkesedés, szilárd elhatározás és példányujtó aldozatkészség a zsidó célok megvalósítása iránt. Minden sékelfizető teljesítse kötelességét! Jelenjete meg ma délután a szavazóurna előtt és szavazatok a zsidó nép kipróbált vezetőire!

Akkor elnémult szájakon a szó
És nem volt ember, sorsra lázadó
S nem volt sehol, kemény bilincstörő kéz
És semmi, csak fásult belétörődés
És akkor jött ő.

És szólott így: Hozom a messi-mást,
Én hirdetem nektek a Messiást.

Ti csecsemők és kergetett anyák,
Én hirdetem nektek a nyugodt tanyát.

Ti férfiak, ti semmit se merők,
Én hirdetem nektek az erőt.

Ti vének, ti kiszáradt bús szívek,
Én hirdetem nektek az új hitet.

És szólott így: hozom a messi-mást,
Én hirdetem nektek a Messiást.

A Messiást, aki örökkön áldott,
A Messiást, akit ti már nem vártok
És aki mégis, napja most betelvé,
Csak rátok vár, az idők végtelenjén.
A Messiást, aki az ősök földje,
A Messiást, ki csókkal hív az ölbe,
S ólén, gyógyító szent álomba ringat:
A Messiást,
A Messiást,
Ki összegyűjti szertesórtjainkat
Véres világok füstölő négy sarkán
És viszi őket, tépetten, rongyban, tarkán
De boldogan, hogy ujjongnak belé
Kelet felé, a szent Kelet felé
S nem gátohatja útját senki, semmi.

— Csak tudjatok akarni, marni, tenni.

Az antant krízise

Japán részt vesz a washingtoni konferencián — A felszülési konfliktus — Lloyd George a szövetségesek viszonyáról

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Páris, aug. 1. A tokiói kormány válasza arra az amerikai jegyzékre, amelyben az amerikai kormány felvilágosításokat ad Japánnak a washingtoni konferenciáról, megérkezett Amerikába. A japán válasz a meghívást

fentartással fogadja el.

A japán kormány ugyanis a konferencián való részvételét több pontosan körülhatárolt feltételhez köti.

Briand francia miniszterelnök tegnap tárgyalta a párisi amerikai nagykövettel a washingtoni konferencia munkarendjét. A konferenciát valószínűleg november 11-én fogják megtartani. Ha változás nem történik, ha a konferencia napja tényleg november 11. marad, Briand előreláthatólag nem mehet Washingtonba. Ebben az esetben

Franciaországot Viviani fogja képviselni.

Vele együtt utazik Washingtonba Albert *Sarraut* gyarmattügyi miniszter.

Az „Echo de Paris” jelentése szerint a brit gyarmatok miniszterelnöke közös konferencián beszél meg a washingtoni tárgyalásokkal szemben magatartásukat. Ezt az előkonferenciát október közepén Kanadában fogják megtartani. A francia kormány szerette volna, ha a konferenciát a nagyhatalmak előkonferenciája előzte volna meg. Ezt a javaslatot azonban

Harding elutasította,

mert a szűkebbkörű tárgyalások csökkenthetnék a kérdés jelentőségét.

A főtanács ülését augusztus nyolcadikára halasztották el. A tegnapi francia minisztertanács újból foglalkozott a főtanács programjával. A miniszterelnök ismertette a diplomáciai helyzetet. A minisztertanács elhatározta, hogy holnap ismét összeül és dönt az angol válasz felett. A párisi lapok hangjából arra lehet következtetni, hogy

az angol-francia viszony ismét elmelegedett.

A konferencia napjában megállapodott már a két kormány, ellentét a csapatállítások, csapatmegerősítések miatt van Anglia és Franciaország között. A francia kormány ugyanis még mindig ragaszkodik ahhoz, hogy a felszülési

szövetséges csapatokat a főtanács összeülése előtt meg kell erősíteni. A párisi lapok egy része súlyos krízisről ír, sőt azt sem tartja kizártnak, hogy

tényleges szakadás történik a szövetségesek között.

A francia lapok azt írják még, hogy a főtanács csak abban az esetben fog összeülni, ha előzőleg már csapatok mentek Felsőszülésiába. Ezeket a híreket az angol kormány megcáfolja és félhivatalosan közli, hogy ilyen megállapodások nem voltak, nem is lesznek és Anglia csapatállításokra nem kötelezi magát.

A francia lapok pesszimistikus közleményei mellett Angliából megnyugtató hírek érkeznek. *Lloyd George* Oxfordban beszédet mondott, amelyben hangsúlyozta, hogy minden egyéb híreszteléssel ellentétbe

Franciaország és Anglia között elsimult ellentét.

A fenmaradt függő kérdéseket a főtanács fogja elintézni. A főtanács fogja a végleges békét helyreállítani, mert a mai félbéké egyenlő a háborúval. A francia állásponttal szembenáll Olaszország is, amely félre nem érthetően Anglia mellé csatlakozott. Olaszország is elutasította Franciaországnak azt a javaslatát, hogy a felszülési szövetséges csapatokat még a főtanács határozata előtt megerősítsék. Felsőszülési felosztását valószínűleg az olasz tervek alapján fogják végrehajtani. Az ipari vidék határainak megállapításánál azt a vonalat fogadják majd el, amelyet az egykori olasz külügyminiszter, gróf *Sforza* javasolt.

Franciaországnak a felszülési kérdésben szenvedett diplomáciai veresége

nagy nyugtalanságot kelt Lengyelországban. *Vitos* miniszterelnök szükségesnek tartja, hogy a főtanács összeülése előtt nyilatkozzék a felszülési kérdésről, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy a főtanács döntését befolyásolja. *Vitos* miniszterelnök kijelentette, ha a felszülési kérdést Lengyelország érdekeinek a kárára fogják megoldani, Lengyelország kénytelen lesz saját érdekei szemellettartásával cselekedni.

A bánáti nemzeti zsidóság gyűlése

Megalakult a bánáti körzet

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Temesvár, július 31. A Zsidó Nemzeti Szövetség temesvári helyi csoportja vasárnap, július 31-én tartotta évi közgyűlését a Temesvár belvárosi hitközség díszes tanácstermében. *Márton Zsigmond* államvasuti főfelügyelő nyitotta meg az ülést, majd dr. *Frigyes Lajos*, az „Uj Kor” szerkesztője tartotta meg titkári beszámolóját. Adatszerűen sorolja fel a temesvári Zs. N. Sz. hároméves tevékenységét, amelyből örömmel állapítható meg, hogy a mozgalom a temesvári zsidóság széles rétegeiben igen mély gyökeret vert. A titkári beszámolót heves vita követte, amelyben különösen a cionista ifjúság képviselői vetették szemére a vezetőségnek, hogy nem fordított kellő gondot az ifjúság megszervezésére és nem vonták be őket a cionista munkába. Az ifjúság vezetői követelték, hogy a szövetség a legteljesebb demokrácia alapjára helyeztessék és a jövőben csak olyanok vegyenek részt a vezetőségben, akik csakugyan aktív munkásai az eszmének.

Az ifjúság szónokai igen mély hatást gyakoroltak a közgyűlésre, bár a későbbi szónokok felszólalásaiból világosan meg lehetett állapítani, hogy ezen a téren nemesak a szövetség vezetőit, de az ifjúságot is súlyos mulasztások terhelik.

Ezután dr. *Molnár Gyula* tartotta meg rendkívül értékes és mélyenjáró referátumát a zsidó nemzeti mozgalom mai állásáról és jövő munkaprogramjáról. Vázolta a Palesztina-probléma nehézségeit és az amerikai és európai cionisták között felmerült elvi harcot. Végül arról a felelősségteljes munkáról beszélt, amelyet a galutbeli zsidóságnak kell Palesztina érdekében végeznie.

A szövetségi központ képviselőjében *Márton Ernő* jelent meg a közgyűlésen és felszólalásában hangsúlyozta, hogy a központ csak akkor végezhet eredményes munkát, ha a vidéki csoportok teljesítik kötelességüket. Az utóbbi időben sajnálattal tapasztalható, hogy a mozgalomban nincsen meg az a szilárd fegyelem, amely előfeltétele minden politikai és kulturális tevékenységnek. Nekünk nincsenek kényszereszközeink, amelyekkel határozatainknak érvényt szerezhetünk és magunknak kell fegyelmet gyakorolnunk önmagunk felett, ha céljainkat biztosítani akarjuk.

Az előrehaladott idő miatt nem lehetett a közgyűlés egész tárgysorozatát kimeríteni s ezért elhatározták, hogy az új titkárság megválasztására legközelebb rendkívüli közgyűlést fognak egybehívni. A délután folyamán a Zs. N. Sz. bánáti körzete tartotta alakuló közgyűlését, amelyen dr. *Deutsch Mór*, a lugosi csoport elnöke elnökölt. Kimondották, hogy az országos konferencia határozata értelmében megalakítják a bánáti körzetet, amely összekötő kapocs lesz a bánáti csoportok és a kolozsvári központ között.

— **A tisztviselők országos kongresszusa.** *Bukarestből* jelentik, hogy Brailában tegnap tartották meg az állami tisztviselők kongresszusát, melyen az ország minden részéből nagyszámu kiküldött érkezett. Az összes szónokok a tisztviselői szolidaritás szükségességét hangsúlyozták és követelték az országos tisztviselői státus törvénybe iktatását, továbbá a negyven százalékos kenyérpénz és a hadi károk megtérítését. Hangoztatták a szövetkezetek létesítésének szükségességét. Az elfogadott határozati javaslat mindezekén kívül 75 százalékos vasúti jegykedvezményt kíván. A kongresszuson résztvevők tegnap kirándultak a Dunára.

Előttünk gyermekjeinkben teljesül magunknak adunk, ha a Tarbutnak adunk

Igy szólt és hangja szívet, lelket tépett
S nem volt aki megértse a beszédet.

Nem volt már hit, felsíró és kemény
És nem volt vágy és nem volt már remény
Mely önmagát egy szebb jövőbe menti:
A Messiást jaj, már nem várta senki
Se ébren és se prófétiáló lázban.

Mert senki sem hitt már a Messiásban.

Csak az anyák közt sügta egyik-másik:
Hosszú az út, hosszú a Messiásig,
És lábunk feltört a futás miatt...

És így suttogtak rá a férfiak:
Hegyek s vizek vannak köztünk és közte,
S a sors, erőnket megkötözte.
Hegyet fúrni, tengert kiítani:
Nehéz a Messiásban binni.

S a vének, csak hallgatva nézték,
Hogyan perog le hosszú sorba,
Még egy betű és még egy érték
A szent Tórából, le a porba.

Mert akkor csak suttogva szállt a szó
És nem volt embet, sorsra lázadó
S nem volt sehol kemény bilincstörő kéz,
És semmi, csak fásult belétörődés.

S akkor megértett mident lelke,
Hogy ez a végső földi vég.
És két kezét a melléhez emelte
És melléből kitépte a szívet.
És szíve nagy fájásokkal volt telve
S fájt szívet három darabra szelte
S nyujtotta nekik, búsan, mosolyogva.

Anyák! — mondotta, — fáradt lábatokra
Kössétek ezt, a szívből sarúnak.

S ha boldog végén jártok majd az útnak,
S ha majd embrenyi emberekké nőnek,
Mondjátok el, e mosti csecsemőknek,
Hogy értük jöttem, nekik jöttem,
És mondjanak egy kaddist el fölöttem.
Mert amikor már minden a vég felé mutat
Meghalt a hit — és a remény letörve,
A szívemen tapostatok utat
A Messiásig, ki az ősök földje.

S ti férfiak, vegyétek harmadát
S legyen szív néktek szívetek helyett.
Az izmotokba új erőket ad
S lebírtok véle tengert és hegyet.
De majd ha út a vágyva-vágyott óra,
Ha túl vagytok már vizen és hegyen
És szátok nyílik boldog énekszóra:
Az első szó, az én nevem legyen.

S vének, — ti is szívemnek harmadát.
Gyűjtsétek össze véres harmadát,
S legyen ez néktek szentelt élő tonta
S irjatok vissza a szent pergamentra
Minden betűt, amely lepergett róla.

S ha szombatonként, majd a széfer-tóra
Előttek lesz, — mondjátok repesve:
Óh Tóra, Tóra, újra él a multad,
Mert szent betűid már a porba hulltak,
De Herzl vére, mind visszaszerezte.

Igy szólt és átalnyujtotta szívet,
Három fájó darabra törve.

És mert szív nélkül ember nem tud élni
Meghalt.

Mondjátok egy kaddist fölöttem.

Cudalbu miniszter Kolozsváron

Beszéde Erdély iparáról — Az áramintavásár megnyitása

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Kedden Kolozsváron tartózkodott Cudalbu földmívelésügyi miniszter, jelenleg a kereskedelmügyi miniszter helyettese. Petala tábornok hadtestparancsnok Majális-utcai lakásán szállt meg, ahol a délelőtti folyamán senkit nem fogadott. A kihallgatások délután voltak a vármegyeház épületében, többen megjelentek a miniszter előtt és részben referáltak neki, részben kívánságokat adtak elő.

Este felhatkor a kolozsvári áramintavásár ünnepélyes és hivatalos megnyitására vett részt a Farkas-utcai kollégiumban. Már öt órakor imponáló és előkelő tömeg gyűlt össze a kollégium udvarán. Jelen volt többek között az angol és francia konzul, Polonyi szenátor, a kereskedelmi és iparkamara, a város és a különböző hatóságok több képviselője. Pontosan félhat órakor érkezett meg Tanasescu belügyi államtitkár és Petala tábornok kíséretében Cudalbu miniszter.

A kollégiumi épület udvarának bejáratánál

Akiknek nincs kösségük

Mindenki hallott a felvidéki zsidó hitközségekről, amelyek lassan úgy néptelenedtek el, hogy a tagok a nagy kivándorlási láz idejében apránként Amerikába szállingóztak. Négy-öt év múltán a pap azon vette észre magát, hogy nincs községe. Ha hívei szerették, semmi baj nem volt, mert tengerentúlról is kapott purimi és jom kippuri ajándékot együtt a kuituszadóval. Ha a régi „bal-bosz”-ok valamelyikét család öröm érte odakint, postára tette a dollárokat; legyen jó napja a papnak is. Így élt-éldégt sok pap a Felvidéken. Ha tudós volt, csöndes szemlélődő életet élhetett, ha írói hajlamai voltak, eláraszthatta az ország minden zsidó lapját puskázott bölcsességekkel, stílusgyakorlatokkal.

Igy jó is volt.

Baj volt akkor, ha a papot bucsu nélkül hagyták ott hívei. Ha átmentek felejteni. Mit csináljon ilyenkor a hoppon maradt rabbinus? Mit is lehetett csinálni. Fogta magát és átment a szomszéd község papjához tanácsot kérni. Tanácsot kért és támogatást kapott. Egy ideig jól ment ez így, az „écessgold”, a tanácspénz valóságos intézmény lett, de a rabbik a kari tekintély okából röstelni kezdték ezt a koldustípust.

Uj tanácsot adtak a bolygó papoknak. Azt, hogy írjanak könyveket, nyomtassák ki és maguk árulják. Ez megóvja majd a papi tekintélyt és állandó jövedelmet biztosít. Abban az időben támadt a sok-sok könyv, amelyeknek egy-egy példánya fölívágtalanul most is a jószívű „bal hajléz”-ok padlásán fekszik kopott ima könyvek, használatlan zsidó írásközött, amit a jó zsidók kegyeletértésnek tartanak szemét közé hajítani.

Ezt az irodalmi „műfajt” schnorr-literaturának nevezte el akkoriban az akasztófahumor.

Mi lett ezekkel a papokkal, mi lett községeikkel, ki tudná megmondani. Ez a pap típus eltűnt, a schnorr-literatura még vegetál valahogy, de egy új pap típus bukkant föl.

Eppen fordítottja az imént ismertetett esetnek.

Nem a község hagyta el őt, ő távozott. És Amerikában történt.

A petersoni leggazdagabb zsidó reformtemplomok egyikében a pap kijelentette, hogy nem hajlandó továbbra is működni és otthagya állását. Egy ünnepi prédikációban bucsuzott híveitől, egy newyorki lap szerint ezekkel a szavakkal:

— Látom, a község nem érdeklődik a vallás iránt és én prédikációmmal csak időt vesztegetek. Lelkiismeretem azt mondja, hogy munkám hiábavaló, évek óta működöm már, de egyetlen szívet nem nyertem, egyetlen lélekre hatással nem voltak igéim. Olyan világot élünk, hogy a pap már egészen fölöslegessé vált. Nem én távozom a néptől, a nép távozik el tőlem.

először dr. Pap Sándor üdvözölte a minisztert, utána a kiállítás nevében a kolozsvári román kereskedők egyesületének elnöke intézett hosszú beszédet. Cudalbu miniszter a következő komoly és egyszerű szavakkal válaszolt az üdvözlésekre:

— Jól ismerjük Erdély munkáját — mondotta a miniszter — és megbecsüljük. Tudjuk, hogy milyen intenzív termelést fejt ki és mennyire hasznos és gazdag része országunknak. Epen ezért tiszteletben tartunk és támogatunk mindenkit, aki munkájával Erdély fejlesztéséhez hozzájárul. Nem teszünk sem nemzetiségi sem vallási különbségeket, szeretettel közeledünk minden dolgozóhoz. Csak egyet kívánunk még ennek az országnak iparosaitól: tartsák szem előtt, hogy most már Románia állampolgárai, respektálják törvényeit és igyekezzenek lehetőleg nemzeti szellemben működni.

A miniszter beszéde után a bemutatások következtek, azután pedig az összes megjelentek a vásár megtekintésére indultak.

Igy mondta és másnap már nem jött a hivatalába, nem lépte át a templom küszöbét.

Tudjuk, minden nagyobb megmozdulás eszmékből rügyezik ki; minden magasra történés gondolatokba van beágyázva. Tudjuk, hogy lelkesítő eszmék nélkül, lelki tartalom híján csak összeomlás következhetik. Az eszméknek is megvannak a maguk utjai, fejlődéseik, izmosodások. Elagganak, elpusztulnak.

A hitéleti reform valamikor lelkesíthetett, ma már az elagott eszmék sorába került. A történetíró kulturhistoriai jelentőségét kutathatja még, de az élet nem sokat törődik vele. Más megmozdulások jöttek és új eszméket hoztak. A zsidóság ma más problémák előtt áll; nem az almemor helyéről és a pap baretjéről vitatkoznak. A papnak, ha a nép szolgálja akar lenni, meg kell értenie a nép kívánságát. A reform-pap nehezen érti meg. Beteges, gyöngye ideák szolgálatába szegődött, vergődő, pusztulás előtt álló ideológia kürtöse volt.

Nem akadt szív, amelyet megnyert volna, sem lélek, amit át tudott volna formálni. A lélek nem szereti a reakcióit és ma reakció az, ami másfélszázaddal azelőtt haladás volt.

Sajnálom a reform papot. Vagy talán mégse sajnáljam? Persze, hogy ne. Nem elvezett ember. Ir majd egy könyvet.

Steiner Móric

— A Bukarest—Román vasuti vonal felavatása. Bukarestből jelentik, hogy tegnapi ünnepélyes keretek között helyezett forgalomba a Bukarest—Román vasuti vonalat, amely Moldva két leggazdagabb vidékét Vaslui és Román megyéket köti össze és Galac és Braila felé történő gabonaszállításokat rendkívül meggyorsítja. A felavatáson a kormányt Valeanu közlekedésügyi és Petrovics közmunkaügyi miniszterek képviselték. Az első ünnepesség Dagatza állomáson folyt le, ahol Petrovics miniszter rámutatott arra, hogy a háboru óta fokozottabb mértékben kell minden energiát az építés munkájának szentelni és a kormány programjának főrésze épen a konstruktív munka. Ünnepélyesen átadja a vonalat a közlekedésügyi miniszternek. A vonat délután 6 órakor érkezett a végállomásra, Románba, ahol nagy banket volt a hatóságok és vasuti építőmérnökök tiszteletére.

— Pacifistatüntetések Németországban. Berlinből jelentik: vasárnap Németországban „soha többé háborút” jelszóval nagy pacifista tüntetéseket rendeztek, hogy a revans-esszme ellen demonstráljanak. Egész Németországban mintegy háromszáz ilyen gyűlést tartottak. Münchenben a tüntetést a hatóságok nem engedélyezték. Az angol pacifista szervezet ez alkalomból megleghangu táviratban üdvözölte a német naggyűlést.

Zsidók! gondoskodjatok a Kaddis-tókról! Adakozzatok a Tarbutra!

PIS PUS

— Az utlevélkényszer Franciaország és Belgium között megszűnt. A Belgiumból Franciaországba utazóknak nem kell többé hetekig mászkálnia személyazonosságai, erkölcsi és tudom is én még milyen bizonyítványokért, aláírásokért, hanem — óh, hajdani boldog béke! — egyszerűen felül a vonatra s punktum. Olyan ez a kis hír a konferenciák, a kis és nagy diplomaták véd- és dacszövetségei között, mint mikor az ember egy lidércnyomásos álmából először kezd kissé magához térni. Végre az első jele annak, hogy a béke közeleg, habár nem is akarják. De ez csak első fecske, amely a tavaszt, az általános békét, csak eszünkbe juttatja anélkül, hogy eljövételében komolyan hihetnénk. Mert hiszen a forró nyár dacára a népek, nemzetek szívét kemény jégkéreg, a gyűlölet fogja át és ki tudja, mikor fog ez a fagy kiengedni.

○ Németország militarista állam. Militarizmus: katonái, ágyúi, fegyverei, erődei és léghajói ugyan nincsenek többé, mert ettől megfosztotta a győzelmes antant. A militarista szellemet azonban a mégolyan nagy győzelem se tudta elragadni Németországtól. A militarizmust Németországban sem most, sem a multban nem a német nép képviselte. Ez a félelmetes, kegyetlen erő nem a nagy néptömegekből táplálkozott. A német nép, mint minden nép, békét, jólétet és munkát akar. A militarizmus szelleme a német császári palotából, generálisok és diplomaták műhelyéből nyujtotta ki hyd-afejét, hogy mag-évszre a világot, hogy azt higgye a világ róla, hogy az a sok-sok fej a német nép gyűlölködő arcát mutatja. A nagynémetek a sovén birtokosság, a nagybirtok, amelyik szállítási tud a hadseregnek és jól profitál mellette, a nagyipar, amelyik milliárdokon hadigépeket gyárt, a nagykereskedő, a hadilífleráns militarista, mert neki üzlet a militarizmus. A teherhordó nép, az adófizető, amelyik a fegyvert hordozta, az ágyút talpalta, a lövészárkot ásta, nem militarista: — pacifista. A német nép öntudatosságának, ébredésének és felülmelkedettségének diadalos példáját szolgál-tatta most, amikor a tulzó nacionalizmus fénykorát éli. Ha a győző államokban új és fenyegető háboru rémei ellen sorompóba áll a nép, senkise csodálkozik. Annál csodálatosabb: a legyőzött német nép követeli hangosan a békét, tüntet a revans-esszme ellen. Háromszáz népgyűlést tartottak az elmúlt vasárnap Németország különböző városaiban. Háromszázszor sokezer német kiáltotta hangosan: békét akar! Ha Németországra eddig azt mondták, hogy militarista állam, a német nép most visszakiáltja az ő igazi hitét, igazi hitvallását: a békét.

☆ Ez a józú kis história még akkor esett meg, mikor Kolozsvár városi tanácsa, a gabella ügyében határozatot hozott és a mindenáron kíválni akaró „szefárd” csoporttal szemben, az ortodox hitközségnek adott igazat. De a szefárd-vita, sajnos még mindig aktuális Kolozsvárott: Főnt jártunk a városházán, hogy az egyik főtisztviselőt megtudakoljuk a gabella-ügyet. Minden rendben van, — modotta a tisztviselő, — a tanács, a szefárd vitában a hitközség javára döntött. — Kolozsvár zsidósága nagyon örülni fog neki, — mondotta a kollegám, — mert a tanács határozata nem csak igazságot szolgáltat, hanem bizonyíték arra is, hogy zsidó ügyeket is lehet gyorsan és méltányosan elintézni. — Miért? — kérdezte a tanácsos, — van talán valamire panaszkodás? — No igen, — mondotta a kollegám, — ezer és egy életbevágóan fontos zsidó ügy fekszik a kormány előtt: a zsidó kisebbségi jogok, a szombati munkaszünet, az italmérsi és trafikjogok erőszakos elvonása, — a Nemzeti Szövetség mindenben közbejár a kormánynál, nyilatkozatot, ígéretet kapunk is bőven, de pozitív intézkedés, a jogtalanságok megszüntetésére eddig még egy se történt. Egylőre az az impresszió, hogy a kormány még maga se tudja, hogy mit akarjon, de az ősszsidóságnak mindenesetre árt. — Igen? — mondotta megértő szatírával a tanácsos, — ugylátszik, a kormányban a „szefárdok” vannak többségben. — Hogyan érti ezt tanácsos ur? — kérdezte a kollegám? — Csak úgy, ahogy ön mondotta, — felelt a tanácsos, — egylőre maga se tudja, hogy mit akarjon, de az ősszsidóságnak mindenesetre árt.

A Banca Agrara kapta meg a földreform pénzügyi végrehajtását

Az állammal kötött szerződés feltételei — Az Uj Kelet tudósítójától. —

A törvényhozó testületek letárgyalták az agrárreformról szóló törvénytervezetet, a király szentesítette az új törvényt és most a kormány minden igyekezete odairányul, hogy a törvényt a gyakorlatban sürgősen végrehajtsa. Megemlékeztünk már azokról a tárgyalásokról, amelyeket a kormány egyes pénzügyekkel erre vonatkozólag folytatott. Kétségtelen ugyanis, hogy az új agrártörvény végrehajtásának legfontosabb része a végrehajtással járó pénzügyi terhek lebonyolítása. Erdélyre vonatkozólag a kormány a kolozsvári Banca Agrarának juttatta a koncessziót és ezt a parlamentben is szótartották. A Banca Agrarának adott koncesszióval kapcsolatban akkor olyan nyilatkozatok hangzottak el, amelyek szerint a kormány visszavonja és más konzorciumnak juttatja ezt a tekintélyes koncessziót. Most azonban a Monitorul Oficial legutolsó száma közli már a Banca Agrarával kötött szerződés teljes szövegét. A szerződés nyolc pontból áll és a következőket tartalmazza:

A Banca Agrara kötelezi magát az erdélyi, bánáti és máramarosi földreformmal kapcsolatos pénzügyi műveletek elvégzésére. Behajtja az évjáradékokat, kifizeti a kártalanításokat és kezeli az állam által kibocsátott értékpapírokat. A Banca Agrara a kötelezvények kezeléséért az államtól egy ezrelék jutalékot kap. Az évjáradékok behajtásáért, kezeléséért adminisztrációs költség címén egy százalék és a bérösszegek behajtásáért két százalék jut a banknak. Az említett műveleteken kívül teljesített fizetésekért külön egy ezreléket.

Az összes műveletek ellenőrzésére kirendelt bizottság élére a kormány biztost nevez ki, aki a bizottságnak teljesjogu tagja lesz.

Az egyezmény akkor fog életbe lépni, ha úgy a kormány, mint a Banca Agrara összeülő rendkívüli közgyűlése az egyezményt ratifikálja.

A szerbek által megszállott területek kiürítése

Beniczkyt megakarják fosztani mandátumától — Aláírták az orosz hadifoglyok hazaszállítására vonatkozó egyezményt — Az Uj Kelet tudósítójától. —

Budapest, aug. 1. A szövetségi katonai bizottságok tagjai csaknem valamennyien megérkeztek Budapestre. Az antant ellenőrző bizottságának angol csoportja hétfőn érkezik meg. A bizottságok augusztus 5-én kezdik meg működésüket. Nyugatmagyarország átadásával kapcsolatban erősen foglalkoztatja a magyar kormányt a szerbek által megszállott baranyai terület sorsa. A MTI. jelentése szerint párhuzamosan a nyugatmagyarországi kérdés megoldásával intézkedés történik a szerb megszállás alatt levő területek kiürítéséről is. A kiürítés időpontja főként még ezen a héten megyes a döntés. Az adminisztrációs katonai intézkedések már mindkét részből megtörténtek. Először Somogy és Tolnamegye megszállott községeit, azután a szegedi háromszöget, majd Pécs környékét és Baranyát fogják kiüríteni. A kiürítésnek állítólag nyolc nap alatt kell megtörténnie. A magyar félhivatalos jelentéssel szemben a szerb lapok hangoztatják, hogy a kiürítés szóba sem kerülhet addig, míg hosszuló-hadjárat veszélyének vannak kitéve a megszállott területek lakosai.

A nemzetgyűlés továbbra is Beniczky Ödön személye körül kavargó. Megbízható parlamenti körökben úgy tudják, hogy Rakovszky Istvánt azért kényesítették a kormány az ellenőrzésről való lemondásra, mert nem volt hajlandó Beniczkyt mentelmi bizottság elé utalni. Bethlennek az a terve, hogy kellemetlen ellenfelétől úgy szabadul meg véglegesen, hogy mandátumától megfosztatja. A nemzetgyűlés különben megszavazta az indemnitást. Az Ébredő Magyarok által cenzura nélkül kiragasztott plakátok eltávolítását elrendelte az államügyészség.

Tomcsányi igazságügyminiszter kijelentette, hogy július 28-án aláírták az Oroszországban visszatartott tiszok hazabocsátására vonatkozó egyezményt. Az egyezmény értelmében az Oroszországban lévő összes tiszok és hadifoglyok elindítanak. Cserébe a magyar kormány Oroszországba szállítja az orosz kormány által átadott listában szereplő kommunista elítélteket és internáltakat.

A magyar állami jegybank megkezdte működését. Popovics Sándor vezérigazgató kijelentette, hogy az új bank egész szervezete az Osztrák-Magyar Bank szervezetének átvételéből alakult ki. A tisztviselők már le is tették az esküt, s ezáltal megszűntek az Osztrák-Magyar Bank alkalmazottai lenni. Gondoskodás történt arról, hogy a jegybank ügymenete zavartalan legyen.

Huszezer ember hal éhen naponta Oroszországban

Learatják az éretlen gabonát — Ostrom-állapot az egész országban — Az Uj Kelet tudósítójától. —

Riga, aug. 1. Az oroszországi éhségkatasztrófa napról-napra terjed. Azokon a területeken, ahol a termés nem pusztult el teljesen, a kétségbeesett parasztok

learatják az éretlen gabonát,

felőrlik és felsütik. Az éretlen gabonamagvakból örült liszt szintén sok betegségnek az okozója. Az éhező parasztok végigjárják a kormányzóságot, közben ezrelék hullanak el a tífusztól és a kolerától. A munkások között roppant nagy az izgalom. Nagy a felháborodás a parasztok ellen, akik csak most éheznek, míg a munkások már évek óta küzdenek az éhséggel és nem tudták a parasztoktól élelmisszert kaptak. Az „Izvesztia” maga is beismeri, hogy

„kommunistapárt hangulata igen rossz.

Az egyre feltornyosuló feladatok megbénítják a párt cselekvő erejét. A szovjetbirodalom sok helyén a párt megbízottjai elhagyják pártjukat. Zarizin és Novgorod kerületekben újabban esőzések voltak, amik megjavították a terméskilátásokat. A Kirgiz-területeken a helyzet kilátástalan. Egész Oroszországban

kihírdették az ostromállapotot,

mert csak így tudják megfékezni a lakosság menekülését, ami a ragály terjedése szempontjából veszélyes Oroszországra.

Petrográdról érkező idegenek szomorú részleteket beszélnek el az egykori cári főváros életéből. A város teljesen kihalt, seholy árnyék, mert a fákat télen tüzelésre kivágták. Az éhező orosz birodalomban

tizenöt-huszezer ember pusztul el naponta.

Asztrahan kormányzóságban a vetés teljesen elpusztult.

Lloyd George közölte az alsóházban, hogy a szovjetkormány eddig még nem kért segítséget Angliától. Az amerikai szociáldemokrata-párt követeli, hogy a kormány éléről távolítsák el Lenint és Trockijt és az összes pártokból parlamentáris kormányt alakítsanak.

A spanyol hadsereg katasztrófája Marokkóban

Madrid, aug. 1. A spanyol hadügyminiszter kijelentette az újságíróknak, hogy Melilla helység és a melilla tábor nincsenek többé összeköttetésben a külső állásokkal. A törzsek lázadása általánosan és teljesnek látszik. Még nem tudják, hogy hány oszlop fog visszajönni. Az a hír, amely arról szól, hogy Batem körül ágyuzás hallható, annak a feltevésnek ad helyet, hogy ott még spanyol csapatok vannak. A spanyolok elpusztították az összes repülőanyagot, nehogy a felkelők zsákmányul ejtsék. A minisztertanács elhatározta, hogy minden alkalmasnak ítélt eszközt megragad arra, hogy a marokkói főbiztos akcióját támogassák.

HIREK

Az UJ KELET telefonjai:

Szerkesztőség 877
Kiadóhivatal 844
Zs. H. Sz. 538

Essmek és emberek

Eszmékben nem szeretem a patinát. Nagyon gyanús, ha egy eszme megöregedhetik. Az ódon igazságok zománca alatt ezerszentes önzés pentésedik. Az igazán jó eszmékhez nem ragaszkodnak az öregek, akik visszafelé élnek és akik azt szeretnék, hogy a fiatalok is ne előfelé, hanem visszafelé éljen. Ha nagyon öreg a gondolat, egészen bizonyos, hogy sok nemzedéket akasztott meg a fejlődésben, azért maradt meg, azért csinált szentséget belőle a konzervativizmus, amely fél a haladástól.

A partok, amelyek között halad a fejlődés, ma is ugyanazok, akik voltak ötven és száz évvel ezelőtt, de nem bizonyos, hogy a vegetációjuk sem változott e hosszú idő alatt. Sőt bizonyos, hogy megváltozott. Semmiféle fejlődést nem lehet meggyökerezett princípiumokhoz kötni, mert ez a mozgató eszmék dogmatizálásához vezet. A dogmatizált gondolatok azonban kisorvad a mozgató erő és a tömegeket előresodoró eszmétől annyira különbözik, mint amennyire a matróna a hajadontól és a fáradt lemondás az ölniakarától különbözik.

Az emberek között is némi gyanút kelthetnek a patinások. Shaw Don Juan-jának spanyol grandjára emlékeztetnek, aki a menyheli üdvösséget kicsibe veszi, de nagyra van vele, hogy szobor alakjában élheti meg az örök életet. Az ilyen fajta embereknél az a legfontosabb, hogy ami mozogni akar, ne mozogjon, hanem gémberedjen meg, mint ahogy ők is meg-gémberedtek.

A fejlődés új eszméket és új embereket kíván, vagy megújulókat legelőbb. Ha az öregség meg tud fiatalodni, akkor hasznos lehet a közeljövőben, de ha erre nem képes, inkább veszélyes.

Egyáltalán: a fejlődések mozgalmából ki kell kapcsolni a közeljövő régi babonáit. Bármilyen tiszteltetreméltó fogalom is a kor tisztelete, a korbeli rokkantság mégsem fogadható el kvalifikációnak, amint hogy nem diszkvalifikálható az ifjúság sem.

Az nem jöhet számításba, hogy valaki egy eszmét korábban értett meg mint egy másik és korábban csatlakozott hozzá. Ez az időbeli elsőbbség még nem biztosíthat tehetségbeli elsőbbséget. Ősi jusson senkise megbízható. A szocializmus sok kárt szenvedett amiatt, hogy a két esztendővel régebbi szocialista lenné a két évvel fiatalabb szocialistát.

A zsidóság mozgalmába természetesen nem szabad beleplántálni ezt a eksklusivitást. A cionizmus olyan eszme, amely terjedni akar, nem pedig összezsugorodni. Ha válogat az emberekből, akkor összezsugorodik és nem halad. Különböző is ma még kevés zsidó van, aki született cionista volna. Husz évvel ezelőtt még egyáltalán nem akadt cionista a magyarul beszélő zsidók között. És a cionizmus haladhatott, mert ahhoz, hogy valaki cionista lehessen, nem kell más, csak az, hogy jó zsidó legyen. Ha öreg, ha fiatal, cionista lesz belőle, ha lekoparja a régi eszmékről a patinát és talál alatta valamit, ami mindig zsidó volt. Mindig zsidó pedig csak a messiszi gondolat volt. De mindig egyforma ez sem volt. Bar Kochba idejében más volt, mint Leo Medona idejében és megint más Sabbatai Cevi idejében. Manapság perzse megint más, de igaz és magával ragadó. A fejlődésben fejlődött az eszme is és az újformájú eszme újításu embereket követel. Zsidókat, akik cionisták tudnak lenni.

— Warburg tanár Palesztinába költözik. Jaffából jelentik: Warburg professzor legközelebb Palesztinába fog költözni és itt egy mezőgazdasági kísérleti állomás vezetését veszi át. A kiváló botanikus még ez év őszén akarja működését megkezdni.

— **Az uralkodópár Párisban.** Párisból jelentik: A román király és királyné szombaton érkeztek Párisba. Az állomáson Berthelot marsall és Chica herceg, párisi román követ fogadták őket. A királyi pár első látogatása az ismeretlen katonák sírhelyéhez vezetett. Ferdinánd király és családja szombat este sétát tett a Bois de Boulogneban. Páris népe mindenütt élénk ovációban részesíti az uralkodópárt.

— **Herzl-gyásznap Szatmáron.** Az E. Zs. N. Sz. szatmári helyiszervezete, imponans és a zsidó nemzet nagy halottjához méltó keretekben ünnepelte meg június hó 31-én, Theodor Herzl halálának tizenhetedik évfordulóját. Az Uránia-színház hatalmas terme megtelt a gyásznapra gyűlt zsidó közönséggel. A színház termét a szatmári Debórah zsidó leányegyesület kék-fehér drapériakkal, virágokkal és pálmákkal díszítette föl és az emelvény közepén ott állott a halhatatlan zsidó vezérnek életnagyságban megfestett, zöld koszorúval díszített mellképe. A közönség áhitatos csendben hallgatta a mindvégig magas színvonalu programot. A kolozsvári központ képviselőjében Giszkalay János vett részt az ünnepségen és a műsort ő nyitotta meg verses prólóval. Utána dr. Fischer Sámuel, a szatmári szervezet elnöke mondott szíveket megható hatalmas emlékbeszédet Theodor Herzl-ről. Dr. Borgháza József, Morris Rosenfeld „Az örök vándorok” című költeményét szavalta, Friedmann Malka, a Debórah tagja, Giszkalay János „Az élő próféta sirján” című kis megemlékezését adta elő, Stark Adolf, Neményi Endre „A két vándor” című versét szavalta, mindannyian igaz lelkesedéstől áthatott művészetrel. A hitközség titkárának megható „Elmélő rachámim”-ja után dr. Stern Mór, a szatmári mizrachi-cionista csoport elnöke zárta be, rövid, lelkesítő beszéddel a lelketemelő szép ünnepséget. Az ünnepség körüli fáradságos munkáért dr. Fischer Miklós és Weinberger Nándor főrendezők mellett Lebovits Piroška, Berger Giza, Rothstein Etelka, Szobovits Ilonka, Klein Mariska és Herz Jolánt, — mindannyian a Debórah tagjai, — továbbá dr. Balázs Lajos, Markovics Elek és Berger Mór, rendezőket illeti dicséret.

— **Cionista vezetők Hardingtonnál.** Washingtonból jelentik: Harding elnök a közeli napokban fogadni fogja a cionista végrehajtó bizottság amerikai tagjait. A fogadás hivatalos jellegű lesz. Amerikai cionista körökben a látogatás elé nagy érdeklődéssel tekintenek.

— **Uj Rotschild-alapítás Palesztinában.** Haifából jelentik: Báró Rotschild Edmond ötmillió frankkal részvénytársaságot alapított Haifában. A társaság főképen malmok építését vállalja és a fölépítendő malmok nemcsak a palesztinai lakosság élelmezését szolgáló gabonát fogják felőrölni, hanem a szomszédos országok kenyérmagvait is. Már gondoskodás történt kiváló német szakemberek szerződéséről. Legközelebb egy exportáló számitó illatszergyár építését kezdik meg Petach Tikyában.

— **Uj erdélyi helységnévtár.** Közhasznú és régen nélkülözött könyv jelent meg az erdélyi könyvpiacra. Silvestru Moldovan és Nicules Togan erdélyi helységnévtárt szerkesztett és adott ki. A közel háromszáz oldalos névtár főrésze abc sorrendben az összes erdélyi helységek hivatalos román nevét sorolja fel a fontosabb föld- és néprajzi adatok rövid megjelölésével. A könyv függeléke a helységek betűrendes magyar-román és német-román jegyzékét adja. Az új segédkönyv mindenkinek igen értékes szolgáltatást fog tenni. A könyv minden könyvkereskedésben kapható.

— **Ítélet a kisenovi kommunisták ügyében.** Bukarestből jelentik, hogy a kisenovi kommunista összeesküvés ügyében tegnap este hirdették ki az ítéletet. E szerint öt vádlottat tíz-tíz évi kényszermunkára, öt vádlottat hat-hat évi, hármat pedig öt-öt évi kényszermunkára ítélte a hadbíró, tizenegy vádlottat felmentettek.

— **A német könyvtermelés emelkedése.** A német könyvkereskedők szakközleményében statisztikai kimutatás jelent meg az 1919/20. évi könyvtermelésről. A statisztika szerint a német könyvtermelés 1920-ban feltűnően emelkedett, mert míg 1919-ben csak 26.194 könyv került ki a piacra, addig 1920-ban ez a szám 32.345-re emelkedett. Főleg a tudományos könyvek iránt érdeklődött a közönség. A teológiai, orvostudományi, filozófia és pedagógiai szakkönyvek kereslete igen élénk volt, míg a jog- és államtudományi, a hadtudományi és a művészeti szakkönyvek kevésbé örvedtek keresletnek. A közönség vásárolta az irodalomtörténeti és a közgazdasági könyveket is, míg a szépirodalmi munkáknak alig volt vevőközönsége.

— **Véget ért a csehszlovák bank-sztrájk.** Prágából jelentik: A banksztrájk be van fejezve. A sztrájkvezetőség ajánlja a sztrájk likvidációját a következő feltételek mellett: A bankok a szükséghez képest visszavesszik a sztrájkolókat, de nem azokat az alkalmazottakat, akik erőszakosságokra ragadták magukat, vagy kihívón viselkedtek. A havi fizetéseket júliusra kifizetik. Az elmulasztott munkát a hivatalnokok napi 3 ingyen túlórában pótolni fogják. A szabadságtól a hivatalnokok elesnek. A cseh alkalmazottakra nézve a szolgálati pragmatikát elfogadják úgy, amint azt a bankok javasolták és pedig az 1924. év végéig való érvénnyel. A német bankokban az eddigi pragmatikát revízió alá veszik és pedig oly módon, hogy a személyi bizottságokat a bankok által kívánt értelemben megváltoztatják. A szabályszerű szolgálat hétfőtől veszi kezdetét.

— **Pellagra-járvány Amerikában.** Newyorkból jelentik: A déli gyapottermő vidékeken tömegesen fellépett a pellagra. A pellagrától az orvostudomány még nem tudja, hogy fertőző betegség-e vagy pedig a táplálkozással összefüggő baj. Az utóbbi a valószínűbb. Tény az, hogy csak nyomoruságos körülmények között élő emberek körében fordul elő. A hivatalos jelentések tömpintani igyekeznek a járvány nagyságát és csak azt vallják be, hogy a kór a Mississippi folyó mentén öltött nagyobb arányokat, ellenben a többi allamban enyhült vagy legalább is nem terjedt tovább.

— **Gyújtogat a hőség.** Prágából jelentik: Az óriási hőség és szárazság következtében mindenfelé nagy tüzek pusztítanak. A prágai tűzoltóság napok óta állandóan készenlétben van. Tegnap Pribamban ütött ki tűz az ottani hatalmas üvegyár teljesen leégett. Tyssa község közelében az erdők meggyulladtak. Nyolc nap óta pusztít a tűz és tovább terjed a német határ felé. Lengyelországban Grodno városban gyújtogat a hőség. Egyetlen délután százötven ház hamvadt el. Ugyancsak hatalmas égést jelentenek Svédországból. Shoonen kerületben, Lothull város környékén 2250 hektárnyi területen az erdők teljesen a tűz martalékává lettek.

— **Az új női divat.** Párisi lapok jelentése szerint a legújabb divattervezett szerint a modern női toalet csipőben teljesen szűk bluz, szabályos hordóalaku földig érő szoknya, az ujjak egészen hosszúak, a kézfejet teljesen betakarják.

— **Egy millió angol pusztult el a háboruban.** Londonból jelentik: Lloyd George az alsóházban rámutatott azokra az áldozatokra, amelyeket Anglia hozott a végső győzelemért. Az angol birodalom összes kétféle millió embert mozgósított, akik közül egymillió meghalt, a többi pedig megrokkant, vagy megsebesült, Lloyd George elismeri, hogy Franciaország több áldozatot hozott mint a szövetségesek együttvéve. Franciaországnak több mint kétmillió embere pusztult el a háboruban.

— **A kolozsvári magyar színház tagjai** ma és minden este igen mulattató műsorral lépnek fel a Király-utcai Balvárosi Varieté színpadán Kiss Cecil, Miklósy Margit, Berki Józsa, Réhelyi Ödön, Leóvey László, Nagy Gyula, kitűnő magánzámái, valamint a két falrengető hatású bohózat óriási sikert aratott már az első két este is, noha a közönség jórésze csak későn érkezett a magyar színház kitűnő együttesének szereplése. Legközelebb színpadra kerül Gyil aktuális zenés duettje, a „Kac-Haggibhor”. Jegyek délután 5 órától a Király-utcai pénztárnál kaphatók.

— **Elfogott orvtámadók.** Máramarosszigetéről jelentik: Farkas Ödön faválalkozót ez év április hóban egy rablóbanda saját házában megtámadta azzal a kétségtelen szándékkal, hogy megölik és házáat kirabolják. Az éjjeltájt gyanútlanul hazatérő Farkast négy legény rohanta meg késekkel, törökkel fel-fegyverkezve és tizenegy sérülést ejtettek rajta. Farkas revolvert rántott és támadóira rálőtt, mire ezek kerekét oldották. Kezdetben nem lehetett a támadók nyomára akadni, mintegy két hónapig bujkáltak, mignem a rendőrség egy gyanúsított révén helyes nyomra akadt és a banda két főtagját, László József és Koller János asztaloslegényeket egy asztalosműhelyben lefűlte. Erre a banda több tagja, Hermann és Rang is hamarosan hurokra került. A banda összes tagjai beismerésben vannak. Előadásuk szerint László József eszelte ki a támadás tervét, ő vitte a támadásba is a főszerepet, a tizenegy szurárból kilencet ő ejtett hegyes törölkűvel. Mind a négy gonosztevő börtönben várja méltó büntetését.

* **Deák techn.** dentiszt haza érkezett és működését megkezdte Piata Unirei 25.

* **Csodás hatású** arcszépítő és finomító a Földes Margit crème. Zsirtalau, ártalmatlan, rögtön szépit.

* **Karlsbadi porcellánárú, Bindszki** préselt üvegáru és cseh táblaüveg érkezett nagy mennyiségben Fischer üvegüzletben Cluj, Piata Unirei 13.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Érdeklődő Temesvár. A kérdéses kijelentést nem Napoleon, hanem Clermont-Tonnere tette a francia nemzetgyűlés 1789. december 21-i ülésén. A nemzetgyűlés akkor a zsidók egyenjogúsításáról tárgyalt és mondhatni, Clermont-Tonnere képviselő volt az egyetlen, aki élesen és bátran mert sikraszállani a zsidók jogaiért. De még ez a kiváló zsidóbarát is csak úgy volt hajlandó megadni a zsidóknak az egyenjogúságot, ha feladják nemzeti jellegüket. „A zsidótól mint nemzetből, mindent meg kell tagadni, a zsidónak mint embernek, mindent meg kell adni” — mondotta és ez a kijelentés volt aztán alapjogdoktrína az összes nyugateurópai államok zsidóemancipációjának. Clermont-Tonnere e kijelentését valószínűleg azért tévesztette On össze Napoleonnal, mert Napoleon szintén magáévá tette ezt az elvet, sőt ő még pregnansabban juttatta kifejezésre. Az 1807-ben általa összehívott ügynövezett nagy színhedriótól kormánybiztosai utján egyenesen megkövetelte, hogy távolítsanak el a zsidó válásból minden nemzeti tendenciát. A színhedrión (ez a nevelésügyi karikatúrája és megcsufolása a régi színhedriónnak) szolgalmódra engedelmessékedett Napoleon parancsainak. Ennek a zsidó politikának azután csakugyan megvolt a kellő eredménye: a francia zsidóság legnagyobb része igen rövid idő alatt nyomtalanul asszimilálódott a francia néphez.

Kongresszusi választó. Widder Dávid azonos Giszkalay Jánossal. Ez utóbbi név Widder iróli neve.

Herceg S. Déva. A nyersbot kivitele szabad. Illetéke kilogrként: 90 bani vámdíj és 7 bani kommisszió díj.

T. Jechel Jicchok M. Vászárhely. Tervrajzát átvettük és tanulmány tárgyává tettük. Ha a szakértői vélemény kedvező lesz, továbbítjuk Erec-Jiszraélbe.

Stern F. Szászváros. Az ügyben nem jártunk közbe és nem is akarunk közben járni. Mi az ügyet nem ismerjük, nem állapíthatjuk meg, kinek van igaza. Sajnáljuk azonban, hogy két zsidó testvérünk került ilyen körülmények között egymással szembe.

Sole Izsó Brassó. Héber nyelvkurzus közlése régi terve az Uj Keletnek. Egyelőre azonban lapunk terjedelme ezt nem engedi meg. Összel sor kerülhet rá. A második kívánsága is régi óhajunk, ennek is nyomdatechnikai akadályai vannak.

Anonymous. Kérdéseivel forduljon dr. Jakobi Józsefhez (Cluj, Eötvös-utca). Tudunkkal őr ismeri ezt a téma-kört. Bizonyára készséggel fog válaszolni kérdéseire.

Liceum tanuló Nagyváros. A temesvári zsidó liceum prospektusa nem áll rendelkezésünkre. A kolozsvári zsidó nyolc osztályos gimnáziumba fiát felvételi vizsga nélkül is felveszik. Évi tandíj 1000 lei, beiratási díj 140 lei, prospektust a Tarbut igazgatósága (Cluj, Malom-utca 14. szám) küld 30 lei ellenében.

Tóra előtt adományozatok a Tarbutra.

KÖZGAZDASÁG

Románia és Ausztria kereskedelmi összeköttetése

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A Neue Freie Presse közgazdasági részének vezetőhelyén foglalkozik az új román vámtarifaival és részletesen ismerteti annak egyes rendelkezéseit. A cikk írója arra a következtetésre jut — amit az Uj Kelet már az új tarifa életbeléptetésekor megirt — hogy ez a tarifa teljesen a védővám jellegét viseli. A bécsi lap fejtegetéseiből adjuk az alábbiakat:

A román vámpolitikának vezető gondolata a háború befejezése óta, mint a legtöbb háború által érintett országoké, valutájának himélése és újból való megalapozása volt. Románia ezt a célt több intézkedéssel akarta elérni, nevezetesen az 1906. február 10-én kelt vámtarifa tételait a pénzérték lesüllyedésével arányosan megőszörbözte, kiviteli illetékeket szedett és az 1919. július 10-én kelt 2969. számú királyi rendelettel a luxuscikkek behozatalát teljesen eltiltotta (A. lista), a gazdasági életre kevésbé fontos áruknak behozatalát pedig a kereskedelmi minisztérium engedélyétől tette függővé (B. lista). Ezen kívül ebben a listában felsorolt árukat az érték ötven százalékát kitevő vámpótdíj alá vetették. A listába tartozó áruk jegyzékét mindjebb kibővítették. Ebben az elzárkózásban Románia igyekezett Ausztriával a legtöbb kedvezmény alapján 1920. augusztus 14-én megkötött kontingens-egyezményen éket verni. Ez az egyezmény igen terjedelmes listáját tartalmazta azoknak az áruknak, amelyeknek kivitelében Ausztria érdekelve volt és kötelezte Romániát, hogy a megjelölt kontingens mértékig ezeket az árukat akkor is beengedje, ha azokra beviteli tilalom állna fenn, vagy becsátatna ki.

A szerződés megkötésével alapos reményei voltak Ausztriának arra, hogy a háború által megszakított gazdasági összeköttetésbe ismét belekapcsolódhatik. Az egyezményhez fűződő remények azonban sajnos nem váltak be teljesen. A bécsi román kereskedelmi képviselő által szerződés szerinti kiállítás első beviteli engedélyek a román vámbivatalok által nem fogadtattak el, mert azok állítólag nem kaptak értesítést kellő időben a szerződés életbeléptetéséről.

Alighogy ez a kérdés rendeztetett, a bécsi képviselő november közepén általában megszüntette a kiviteli engedélyek kiállítását azokra az árukra, amelyek a tilalmi listán voltak. Ez a megkötött szerződésnek oly kevésbé megfelelő intézkedés oka állítólag az, hogy egy másik szerződés hatalom a legtöbb kedvezmény címén ugyanezt a beviteli jogosultságot követelte. A még érvényben lévő szerződés folyó év október 6-án jár le. Új szerződés megkötése iránt tárgyalások vannak folyamatban.

A kiviteli tilalmaknak és korlátozásoknak eredménye, hogy Románia Ausztria kiviteli statisztikájában nem szerepel a megjelölt arányban. A kivitel Ausztriából Romániába 1920. évben 234.442 métermázsát és 46.627 darabot tett ki. Ez Ausztria összes kivitelének mindössze 1,8 százaléka. Ilyen körülmények között nagy várakozással tekintünk az új román vámtarifa elé. Ha közelebbről megvizsgáljuk a június 20-án életbeléptetett új tarifát, rögtön észre vesszük, hogy ez a védővám-tarifa tulajdonságait egyesíti a pénzügyi vámtarifával. Egyes tételek legtöbbször kétszeresei az eddigieknek, de egyes cikkeknek, mint kaszáknál és fontos mezőgazdasági eszközöknél oly magasak, hogy nem maradhatnak Romániában sem ellenérték nélkül. A román

pénzügyminiszter kijelentése szerint feladatának tekinti a román és főként az ujonnan csatolt területek iparának megvédését oly módon, hogy azok mégsem élvezhessenek monopóliumot. Románia Erdélynek és a Bánátnak megszervezésével valóban néhány jelentékeny iparágra tett szert. Amíg Romániában minden harminc lakóra esik egy lóerő, Erdélyben és Bánátnban minden huszonhét lakóra.

A vámtételeknek nagymértű emelése drágaságot fog kiváltani és legalábbis a fontos szűkebb körű cikkeknek kénytelenek lesznek a vámtételeket csökkenteni. Ezért az új kereskedelmi egyezmény megkötésénél sikerülni fog talán a vámtarifa tételének mérséklését elérni. Ez annál könnyebb lesz, ha Románia a szerződés megkötése idején erős versenyre fog találni mezőgazdasági termékeinek elhelyezése körül.

A buza maximális ára. Bukarestből jelentik, hogy a buza vagonjának árát a belkereskedelem részére 16.000 leiben maximálták.

Valutapiac:

Bécs, aug. 1. Lei 1218, dollár 957 1/2, belga frank —, francia frank 7850, svájci frank 168 1/2, holland forint —, dán korona —, jugoszláv korona —, norvég korona —, svéd korona —, szokol 1218, leva —, lira 4100, márka 1205, lengyel márka 49 1/2, font sterling 8440, rubel —, magyar korona 245.

Zürich, aug. 1. Bukarest 770, Berlin 760, Amsterdam —, Newyork 610, London 2177, Páris 4605, Milano —, Brüsszel —, Kopenhága —, Stockholm —, Krisztánia —, Madrid —, Prága 760, Budapest 157 1/2, Zágráb 350, Buenosayres —, Varsó 30, Bécs 70, osztr. leib. kor. —.

Budapest, aug. 1. Lei 490-500, font ster. —, leva —, dollár 893-405, francia frank 3000-8150, márka 480-490, lira 1600-1840, osztr. kor. 40-41, rubel 53 1/2-54 1/2, svájci frank 6275-6375, szokol 490-500, dinár 868-880, lengyel márka 18-19, napoleon —.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF
Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ
Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv.-t.
Szerkesztőség: Gales Reg. Partland (volt Perena József-né) 46.
Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.

Pályázat.

A marosludasi ort. izr. elemi iskolához vallás-tanítói állásra pályázatot hirdetünk.
Pályázótól megkívánatik, hogy ivrit, chimist és ráisit alaposan és szakszertien tanítani képes legyen.
Javaldalmazás megegyezés szerint. — Természetbeni lakás.
Az állás תורת תורה kor foglalandó el.
Ludasul de Mures.

Fényes Lipót
iskolaszéki elnök.

Viragvázák

**Porcellánárak
Köedényárak
Táblaüveg
Ablaktapasz**

**Befőttes-és uborkásüvegek
Zománózott edények
Festett üvegárak
Keretlecek
Tükrök
Lámpaárak
legolcsóbban beszerezhetők**

**Komlós Testvéreknel
ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD
Kérjen árajánlatot!**

Dísz tárgyak

SZÍNHÁZ

Mensch soll man sein. (A Bécsi Jiddis Színház vendégjátéka.) Hétfőn este egy kedves operett, „Mensch soll man sein!“ (Emberk legyünk!) sok derűt sugározott az Apolló színpadáról. Mint majdnem minden ilyen műfaj, ez is azzal kezdődik, hogy a gazdag fia megszereti a szegény leányát. A gazdag prüszköl, a szegény leány sirdogál, a gazdag fia akaratoskodik. Apósok és anyósok egymás tor-kába harapnának. Közben pattognak az ötletek, nevetető jelenetek peregnék gyors egymásutánban, jóízű dalok, mókák kergetik egymást, a publikum alig, hogy kijött az egyik hahotából már a másikba esik. Fulladozni kellene — igazság szerint — a hősegtől, de a nevetőgörcsök tágtítják a tüdődet, levegő után kapkodsz és vicceket nyelsz. Brin ezutal nem kapott tragikus szerepet, de mint nagyköpő apa, hosszú próféta-szakállal is illúziót keltőn játszott. Nagyon mulattató volt Flaumné mint Joile Kwatsch felesége és mint mindenkor, most is Streng kommandozta a nevetést. A darabban jól érvényesült Stramer, Stramerne, Rabinovitz Eiza, Blind Aranka és Stein, aki a gazdag fia szerepében volt nagyon jó. A publikum rendkívül hálásnak mutatkozott, sokat tapsolt és a játék végén ünnepelte a játékosokat. (sz. i.)

A mozgók műsora: A Szinkör-mozgóban: Szerdán Xa-Xa negyedik fejezete, „Utolsó megpróbáltatások“. — Vasárnap, csak egy napig, az olasz Ambrozio-filmgyár poetikus meséjű, fényes kiállítású, fantasztikus drámája, „A halál mátrája“. Főszerepben Maria Carmi. — Uránia-mozgóban: Szerda, esztörtök „Jude újabb megbízatása“, címszerepben a hírneves és közkedvelt francia filmszínész René Cresté. Második rész, „Delejes álom“. Péntek, szombat ugyanezen sorozat harmadik része, „A halott-kéz“. — Egyetem-mozgóban: Szerda, esztörtökön nyer befejezést az amerikai Seliggyer nagystúdió kalandörténete, „Milliók a kofferben“, a hatodik részzel. Péntek, szombat az Ufa-gyár csodaszép remeke, „Az örök ifjuság“, fantasztikus filmdráma. Egy faun beleszűppen a mai modern világba. A paján, gonoszok, de azért romlatlan, naiv erdei isten, jóformán fegyvertelen, a mi körünkben és sokszor pörül jár. Ragyogó ötletek, pazar természeti és műtermi fölvételek teszik szokatlanul élvezetessé e műmet.

As Uj Kelet előfizetési árai:

Hétfő évre 380.— L. Negyed évre 100 B
Fél évre 200.— L. Egy hóra .... 40 B

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,
Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.
Telefon 71 Interurban

Állandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karlsbaldi porcellán, díszmű- és konyhaberendezési cikkekkel.

Hölgyek figyelmébe!

Legújabb divatu bukaresti, párisi és bécsi minták szerint

**műhímzés
damburrozás
gépajurozás
gouvrirozás
plissirozás**

gyorsan és szépen készül a műhímző és gouvrirozó szalonban

Unió-utca 15. Emelet

A Bécsi Jiddisch Társulat vendégjátéka

az Apolló (Biasini) helyiségében. Ma, szerda este színrekerül:

„17 JUHR IN SIBIRIEN“

APRÓHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 let. Vastagabb betűvel 2 let.
Legnagyobb apróhirdetés ára 10 let.

**Gyakorlott péntá-
ros kisasszonyt** — román nyelvismerettel kerestünk. Írásbeli ajánlatok személyesen nyújtandók be Barzel vaskereskedésbe.

Négy középiskolát végzett fiút tanulónak fizetéssel felvesz Kurländer és Ullmann.

Szerdán Bucurestibe utazom, utelvek vizumoztatás végett elfogadtatnak Erdélyi divatruházban, — Calea Reg. Ferdinand 22. szám alatt.

Lőrincz Sándor

Automobilvállalat,
javító műhely,
autogén hegesztés
Cluj, C. Reg. Ferdinand 116

Biró Andor

Kézműáru nagy-
kereskedése
Cluj, Kornis-u. 2. sz.

FRÄNKEL EMÁNUEL és KLEIN SÁMUEL
1196 **kézműáru nagykereskedése**
Cluj, Piata Vt. Mihalu (v. Széch.-tér) 34 Dick-ház.

Szilágyi Eleonora R.-T.
Ajánlja: likőr, rum különlegességet, Kisrendű
penegit és borait. 1910 Szász nagyraktár

vas- BARZEL vas-
üzlet **üzlet**
Piata M. Viteazul 37 (v. Széchenyi-tér)

600 ml. nyomtávu
70-HP 4 csatlós Schwartzkopf berlini
gépgyárában 1917. évben épült ipar-
vasuti mozdony, teljesen jó állapotban,
alig volt használatban — **ELADÓ**
Megtekinthető: **BRÓDY TESTVÉREK**
üzemében **TIBISCU** (Zsuppa via Karánsebes)

Ha gyermekét elegánsan
és olcsón akarja öltöztetni,
ugy szükségét kizárólag **ADLER**
gyermekruha- és sapka-gyári raktá-
rában, Str. Julia Hanu 5., eszközölje

FIAT TEHER- FIAT
AUTÓK FIAT
35 HP 2 1/2, TONNÁS
KAUTSCHUK BANDAGEAL
Legellenállóbbak és leg-
takarókosabbak. — Leg-
nagyobb könnyedséggel
fut — a legmagasabb
emelkedéseken is. Ké-
lőbb és teherautók és
TURISZTÁK állandóan
kaphatók

Uzinele Metalurgice Bucuresti,
Fabrica de Chibritur 24. Telephon 2—2

Kereskedők figyelmébe!
Nagy küldemény friss és tartós
citrom érkezett
Azok kivül szardellagyűrűk, szardi-
niák, mindenfajta gyarmatárak
és déligyümölcsök a
Katz és Berndt céghez,
ahol a legolcsóbb napi áron lesz kiárúsítva
Telefon 3—97

Deutsch Testvérek Cluj, Piata Unirii (v.
Mátyás király-tér) 26.
Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendezéses gyűjtés és vagon-
forgalom a külföld, valamint a belföld minden irányból és
irányba. — Fuvardíjviszterítési és felülvizsgálatiroda.

Saját érdekében
ne cserélje össze a céget
NAGYBANI rövid-, kötött-,
diszmi- és gyermekjáték-
üzletemet saját raktárámba
helyezem át
Eisenstädter Fülöp
Str. Regina Maria (Dek F.-u.) 13
Minden cikket leszállított
árban árusítok

Hochteitl Ignác
1200 **bőrkereskedése**
Piata M. Viteazul 40. (Széchenyi-tér)
a nagy vashíd mellett

„Melissát” kérjen, ha finom
cukorkát akar!

Minden házban fontos!
Az egészség érdekében nélkülözhetetlen a
párnatoll-, vatta-, lószór- és gyapju-
tisztítása, melyet gőzre és vegyítisztásra
berendezett műhelyemben
gyorsan és pontosan vállalom
Raktáron tartok kész párnákat és tollat
Mérsékelt árak! — Szolid kiszolgálás!
Stern Salamon Bocskay-utca 9.

Bakkfaanyagot gőzölt szelezett és
szelezetlenül minden
mórtában szállít glimbecai fűrésztelepéről a
„Bisztra” Erdőkihasználási R.-T., Timsoara.

„ZEA” ELSŐ ROMÁN KRÉTAGYÁR R.-T.
STRADA PARIS 30 CLUJ TELEFON: 10—77
Gyárt mindennemű krétát ugymint: iskola,
kavénázi, billiárd, erdészeti és szabó krétát
ISKOLAI KRÉTÁKBÓL ÁLLANDÓAN NAGY KÉSZLET RAKTÁRON
ISKOLAI SZEZONRA AZONNAL SZÁLLÍTHATÓ!
Gyártmányaink a külföldiek felülmúlják és tetemesen olcsóbbak

Feltűnő olcsó árak!
Most érkezett nagy mennyiség-
ben békebelli minőségű prima
flor- és musslin-harisnya
divat színekben.
Gyermek-harisnya, prima flor,
minden nagyságban.
Nagy választék női selyem-,
gyapju Kabát- és átkötés-
bluzokban 1197

BLATT
KÖTÖTT SZÖVÖTT ÁRUHÁZA
CLUJ, FÖTÉR 13. SZÁM

Festék, lack és anyagáru üzlet
Rados M. és Tsa
Cluj, Reg. Ferdinand No. 21.
(volt Wesselényi-utca)

Hirsch és Czodik bőrkereskedő
1195 **Szép-utca 2.**

Szaru- és csontárugyár R.-T. Cluj
zarut, szaruhegyet, aggancsot, husolást és
csontot, valamint mindennemű timárhul-
ladékat legmagasabb napiárban vásárol

Csak egy ut vezet az egészséges
szaporulatú hatáshoz
HIGIEA SOSBORSZESZ
Kapható mindenütt!
Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyészeti Gyár
1214 **CLUJ — KOLOZSVAR**

Hala de Coloniale—Fűszer csarnok
TEL. 14-75 En-gross és en-detaille 2254-1
CLUJ, STR. LOUDREI (HÖSSZU-U.) 1

Szörme átnakítást, javítást
és festést nyári idő
alatt minden mennyiségben jutányos
árban vállalom. Szörme megóvást még
e hó végéig elfogadok
EISENSTÄDTER & Co.
Blazari szörmeárubáza
Cluj, (Kolozsvar),
Cal. Viet. (v. Kossuth L.-u.) 2. Tel. 1-49

SELCHWARENFABRIK
ELJOVITS & COMP. SIBIU
ELISABETHG. 32.
Empfiehit ihre prima Zelchwarenerzeugnisse
zu billigsten Preisen. Preisliste u. **החומר**
auf Verlangen gratis. 2957-1